

SZENT JÁNOS APOSTOL ÉS EVANGÉLISTA

December 27.

Az Úr tanítványai köréből János kiemelkedő személyiség: Péter után ő a legfontosabb az apostolkollégiumban. Az apostolok közül csak Szent Pál fogható hozzá fogékonyság és a teológiai gondolkodás mélysége tekintetében.

A négy evangélista közül az ő szimbóluma a sas, melynek szárnyalása, magas röpte és napra figyelő tekintete jól kifejezi János sajátosságait. A negyedik evangéliumban csak úgy szerepel, mint „a tanítvány, akit Jézus szeretett”, s ez olyan jelző, amelyet a tanítványok közül senki más nem visel.

A szentírásmagyarázókat sokáig foglalkoztatta a kifejezés: „a tanítvány, akit Jézus szeretett”. Kétségtelen, hogy János Péterrel és Jakabbal együtt kiemelkedő szerepet vitt az apostolok körében. Ők hárman alkotják azt a legszűkebb kört az Úr körül, akik vele lehetnek kiváltságos pillanatokban: a színeváltozás hegyén, Jairus házában és az Olajfák hegyén a vérrel verítékezéskor. De még e három közül is János áll a legközelebb az Üdvözítő szívéhez, mert az utolsó vacsorán nem Péter, nem is Jakab, hanem ő hajthatta a fejét Jézus keblére. És húsvét vasárnapjának reggelén, amikor Mária Magdolna futva hozta a hírt, hogy üres az Úr sírja, Péterrel együtt futásnak eredt, látni a mondottakat, s ő, a fiatalabb ért oda elsőnek.

És János valóban fiatal volt, ha meggondoljuk, hogy az evangéliumot 90--100 között írja, Krisztus nyilvános működése pedig 28--30 közé esett. Így János volt az apostolkollégiumban a Benjamin, akit az Úr a legjobban szeretett.

Élete utolsó időszakáról sajnos keveset beszélnek a hiteles történeti források. Sőt, e forrásokban megjelenik egy János nevű presbiter alakja, akiről nem lehet biztonsággal megállapítani, hogy azonos-e az apostollal, vagy másvalakiről van-e szó. A hagyomány azonban azt mondja, hogy János Efezusban munkálkodott, és igen magas korban halt meg. Az evangéliuma utolsó részéből is erre lehet következtetni (21,22 skk.).

Abból azonban, hogy ő volt a „kicsi”, s hogy az Úr annyira szerette, nem szabad a kényeztetés felé szabadjárá engedni a képzeletünket. Már akkor kemény munkásélet állt mögötte, amikor Jézus hívó szava hangzik feléje, hiszen halász volt a testvérel, Jakabbal együtt. A szülői házban, Zebedeus és Szalóme házában sem a puha kényelem uralkodott. Ugyanazt a nem is veszélytelen foglalkozást űzte napról napra, mint a másik testvérpár, Simon és András. Az evangélium elején pedig kiderül, hogy János már talált is magának egy szigorú mestert, és csatlakozott Keresztelő Jánoshoz, annyira szíven találta a mennyek országa közeledtét hirdető prófétai szó.

Nem sokkal később az Üdvözítő maga is kinyilvánította, hogy Jánost nem puhafából faragták: a bátyjával, Jakabbal együtt a „mennydörgés fiainak” nevezi őket (Mk 3,17). Ez a név jelzi, hogy nagyon is a cselekvés emberei voltak mindketten, s olykor dühös türelmetlenséggel ki is törtek. „Mester -- jelentette az egyik napon János az Úrnak --, láttunk valakit, aki a nevedben ördögöt űzött, de nem tart velünk. Megtiltottuk neki, mert nem tartozik közénk!” (Mk 9,37). Vagy-vagy: ilyen radikálisan érti János a tanítványok jogait és kötelességeit.

Egy másik eset még jellemzőbb. Jézus tanítványaival együtt a samaritánusok egyik falujához közeledett. A falubeliek, amikor látták, hogy Jeruzsálem felé tartó zarándokok, nem adtak nekik szállást. Akkor Zebedeus két fia megszólalt: „Uram, ha akarod, lehívjuk az égből az istennyilát, hadd pusztítsa el őket!” (Lk 9,54). Mindjárt ott helyben Isten büntető ítéletével akarja megtorolni a Mester irányában megmutatkozó ellenséges magatartást.

Azon sem csodálkozhatunk, hogy egy szép napon éppen ez a két tanítvány áll oda Jézus elé, hogy személyes várakozásuk és reményük beteljesedését kérik tőle. A vágyuk pedig az, hogy Jézus intézze úgy, hogy egyikük a balján, másikuk a jobbán kapjon helyet dicsősége országában (Mk 10,30--37). De a megdicsőüléshez az út a szenvedésen át vezet, ezért a Messiásnak vissza kell utasítania a tanítványok kérését, akik még mindig a nép körében élő, harcoss Messziás várásában gondolkodnak. A válasz most is a mennydörgés fiaira jellemző buzgóság: a szívükben égő szeretet meggondolatlanságával, nem számolva a következményekkel, föltétel nélkül hajlandónak mutatkoznak arra, hogy iganak az Úr kelyhéből, a szenvedések kelyhéből, és részt vállaljanak a keresztségben, melyet Krisztus magára vesz (Mk 10,38--40).

Krisztus a maga Messiás voltának kinyilatkoztatását a kereszt felé vezető úton nyilvánította ki. A készség pedig, amelyet János mutatott, nem volt üres szólam. Szeretete hősies és hűséges volt, s ennek legszebb bizonyágát az evangélium akkor szolgáltatja, amikor elmondja, hogy a szeretett tanítvány követte Mesterét végig a keresztúton. Ott állt a kereszt alatt is Jézus anyja mellett, és ott hallotta a szót: „Asszony, íme a te fiad!... Íme, a te anyád!” (19,26).

Krisztus megváltó halála és föltámadása a mennydörgés fiainak temperamentumos tettekkészségét is megkeresztelte és megtisztította. Ettől kezdve János minden erejével és képességével a megfeszített, de megdicsőült Messiás örömhírét hirdeti.

Szent Pál oszlopnak nevezi Jánost Péterrel és Jakabbal együtt, amikor arról beszél, hogy ők hárman a kéznyújtásukkal fejezték ki egyetértésüket a pogányok közötti evangelizációval, és hitelesítették a Pál által hirdetett evangéliumot (Gal 2,9).

A Tizenkettő közül Péteren kívül csak Jánost említi név szerint Szent Lukács az Apostolok Cselekedeteiben: „Ítéljétek meg magatok, helyes volna-e Isten előtt, hogy inkább rátok hallgassunk, mint Istenre!” -- így válaszolt Péter, Jánossal együtt bátran a főtanácsnak arra a parancsára, hogy többé nem beszélhetnek Jézusról (3,1--11; 4,13--22; 8,14--25).

Mindarról, amit látott és hallott, János akkor sem hallgatott, amikor kitört a zsidó--római háború, és Jeruzsálem, valamint a templom pusztulása megpecsételte Izrael sorsát (Kr. u. 70). Annyi bizonyos, hogy mindaddig, amíg Szent Pál Efezusban működött, János nem járt ott (54--57 között). Annak azonban semmi nem szól ellene, hogy a zsidó háború kitörésekor János sok más kereszténnyel együtt elhagyta Palesztinát, és az akkori világ egyik nagyvárosában, Efezusban telepedett meg, ahogy ezt a hagyomány mondja.

Ünnepét a nyugati egyházban a 6. század óta, december 27-én ülik.

Igaz, hogy Szent János apostol életének megismeréséhez a legfontosabb forrás az általa írott evangélium, de ezen kívül is őriz a hagyomány epizódokat az életéből.

A Szűzanya halála és mennybevitele után János Efezusba költözött, és atyja lett ennek a nagy kikötővárosnak, ahol Pál apostol és annak tanítványa, Timóteus működött. Ebben a városban találkozott János a császár keresztényüldöző gépezetével.

Az öreg apostolt is elfogták, és a bírói ítélet alapján Rómába vitték Domitianus császár elé. Rómában halálos ítéletet hoztak ellene, s a kivégzés módjául azt határozták, hogy egy forró olajjal teli üstbe kell dobni. A Porta Latina mellett tehát fölfűtötték az üstöt és beledobták az apostolt, de János, aki a tanítványok közül egyedül szenvedte végig Mesterével a kereszthalál kínjait, sértetlenül lépett ki a gyilkos fürdőből. Akkor méregkelyhet itattak vele, s mivel az sem ártott neki, Pathmosz szigetre száműzték.

E szigeten, egy viharos éjszakán, amikor a tenger dübörögve és tajtékozva ostromolta a sziklás partot, Isten egy hatalmas látomásban megnyitotta előtte a menny és a föld titkait, és föltárta neki az Egyház jövőjét. A látottak olyan félelemmel töltötték el, hogy ájultan rogyott a látomást mutató angyal lábához. Sokáig maradt elragadtatásban, s mikor magához tért, már fényes nappal volt, a látottakat pedig kővel jegyezte föl a sziklafalba. Mikor később végre egy halász hozott neki írószerszámokat, akkor pergamentekercsre írta a látomásait, és elküldte a kisázsiai egyházaknak. Így beszél el a hagyomány a Jelenések Könyvének születését.

Amikor Domitianus császár meghalt, János visszatérhetett Efezusba. A városba érve épp egy Drusiant nevű asszonyt temettek, aki életében nagyon sok jót tett, ezért sokan siratták. Életében sokszor mondogatta, hogy úgy szeretné megérni az apostol visszatérését. János megkérte a halottvivőket, hogy álljanak meg, tegyék le a hordágyat és bontsák ki pólyáiból a halottat. Ezután Jézus nevében parancsolt neki, hogy keljen föl, és Drusiant úgy ébredt, mintha mély álmából térne magához.

Egyszer odament Jánoshoz egy pogány pap, és így szólt hozzá: „Ha azt akarod, hogy higgyek a te Istenedben, adj nekem jelet az ő erejéről. Kínálok neked egy próbát: mérget készítek, ha megiszod és nem esik bajod, akkor a te Istened az én Istenem is lesz!” Az apostol tétovázás nélkül beleegyezett. Akkor a pap odavitetett két halálra ítélt gyilkost. Először azoknak nyújtotta a méregpoharat, hogy lássák, János valóban mérget iszik. Előbb az egyik, majd a másik halálraítélt itta ki a kelyhet és esett össze holtan. Ezután János vette át a poharat minden félelem nélkül, keresztet vetett, és kiitta. A körülállók lélegzetüket visszafojtva nézték, mikor rogyik össze... a mérge azonban hatástalan maradt. Ez a pogány papot megdöbbenetette, de még nem tért meg, hanem azt mondta: „Még mindig kételkedem a te Urad hatalmában. De ha ezt a két halottat is vissza tudod hívni az életbe, akkor megtagadom isteneimet, és megkeresztelkedem!” Akkor János levette a köpenyét, és fölszólította a papot, hogy takarja be vele a halottakat, ő pedig térdre borult és imádkozott. Imádságát befejezve szólt, hogy vegyék le a köpenyt az emberekről. Levették, és azok talpra álltak! Akkor a pap megtért és megkeresztelkedett.

A hagyomány azt is elbeszéli, hogy János egy alkalommal megtérített egy vadóc ifjút, és nevelését egy presbiterre bízta. Az ifjú azonban hamarosan föllázadt, otthagya védnökét és rablók közé állt. János nem sokkal ezután keresni kezdte a presbiternél, akire eleven kincs gyanánt rábízta, s annak szomorúan meg kellett vallania, hogy a kincs elveszett. János megdorgálta hanyagságáért, majd lóra pattant és a hegyek közé vágatott, hogy megkeresse elveszett gyermekét. Rablók közé került, akik a vezérük elé vitték. Mikor a vezér meglátta Jánost, szégyenében futni kezdett előle, mert ő volt a keresett ifjú. János azonban, az ősz öreg, utána futott, és kiáltozott neki: „Fiam, miért menekülsz atyád elől, aki öreg is, fegyvertelen is? Ne félj! Nekem rólad is számot kell adnom Krisztus előtt. Térj meg, édes fiam, mert Isten küldött hozzád!” Ez szíven találta az elvadult embert, és bánattal a szívében visszajött. János a kiengesztelődés csókjával fogadta, sőt később püspökké is szentelte.

Egyszer az öreg János apostolnak valaki egy eleven fogolymadarat ajándékozott, s ő szeretettel simogatta és becézte az állatot. Meglátta ezt egyik tanítványa, nevetett rajta, és így szólt a társához: „Nézd csak, az öreg úgy játszik ezzel a madárral, mint egy gyermek!” János akkor odafordult hozzá: „Mit viszel a kezében, fiam?” „Egy íjat.” „És mit művelsz vele?” -- hangzott az újabb kérdés. „Madarakra és vadakra vadászom vele!” -- mondta a tanítvány. „Hogyan csinálod?” -- kérdezte János. Akkor a tanítvány megfeszítette az íjat, kis ideig feszesen tartotta, majd ellazította. János megkérdezte tőle, miért nem tartja állandóan feszesen. Azt felelte rá, hogy azért, mert elfáradna, s mikor lőnie kellene, nem volna erő a karjában. Az apostol akkor így tanította: „Látod, így van ez az emberrel is. Nem nézheti állandóan Istent, hanem néha pihennie is kell. A sas ugyan minden madárnál magasabban szárnyal, de neki is le kell szállnia a földre. Ha az emberi lélek kipihente magát, új lángolással tud fölemelkedni az égbe.”

Mikor már nagyon öreg volt, egyre csak ezt ismételte: „Gyermekeim, szeressétek egymást!” Aki ezt teszi -- biztosította tanítványait --, megtette, amit tennie kellett.

Halála közeledtével az oltár mellett ásatta meg a sírját. Leszállt a sírgödörbe, imádságra tárta a karját. Ekkor vakító fény villant, s mire a körülállók újra láthattak, a szent teste eltűnt a szemek elől.

Istenünk, ki Szent János apostol által föltárad előttünk Igéd titkait, kérünk, add, hogy amit ő oly nagyszerűen megírt, azt értelmünk kellő fölkészültségével fogadjuk be!